

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2016 ГОДИНА

ОСНОВНИ ДАННИ

Земеделски стопанства

201 014 броя

Използвана земеделска площ (без общата земя)

3 795 534 ha

Животински единици

1 064 192 ж.е.

Вложен труд

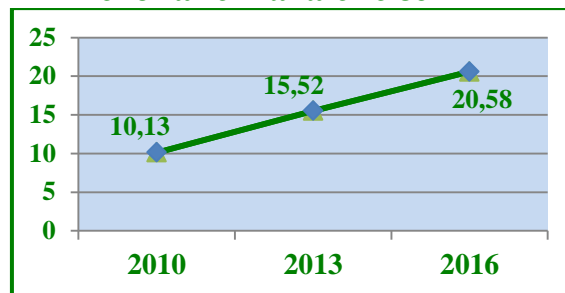
253 943 ГРЕ

Обща стандартна продукция

3 776 469 000 евро

Средна ИЗП на земеделските стопанства със земя

Резултати и анализи

Проведеното през 2016 г. изследване на структурата на земеделските стопанства (Fss2016) предоставя представителна информация, която съдържа основни показатели за земеделските стопанства – брой, използвана земеделска площ (ha), обща стандартна продукция (хил. евро), както и детайлизирана информация относно: структурата на земеделските стопанства по статистически райони, разпределението на използваната земеделска площ (ИЗП) в земеделските стопанства по форма на стопанисване, разпределение на земеделските стопанства по класове на ИЗП, използване на земята – брой стопанства и площи по категории ИЗП, разпределена по статистически райони, стопанства и данни за отглежданите в тях видове и категории селскостопански животни, в т.ч. по статистически райони. Изследването от 2016 г. съдържа информация и за разпределението на земеделските стопанства по класове икономически размер и типове земеделие. Изследването на структурата на земеделските стопанства е базовото изследване, източник на данни за европейската и националната политика за развитие на земеделието, за вземане на решения и за оценяване на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз.

Основните показатели за земеделските стопанства в **таблица 1** предоставят информация за броя на стопанствата, използвана земеделска площ (ha), обща стандартна продукция (хил. евро), животинските единици (ж.е.) и за вложения труд в годишни работни единици (ГРЕ) за 2010 г., 2013 г. и за 2016 г. Броят на земеделските стопанства трайно намалява. През 2016 г. в страната са отчетени 201 014 земеделски стопанства. В сравнение с броя им през 2013 г. намалението е 20.9%. Данните за 2016 г. регистрират 45.7% намаление на броя на земеделски стопанства спрямо 2010 г. През периода 2010-2016 г. 169 209 земеделски стопанства преустановяват дейност. Същевременно, за същия период ИЗП, индивидуално стопанисвана от земеделските стопанства, се увеличава със 178 569.6 ha. При общата стандартна продукция (СП) на земеделските стопанства (хил. евро) се регистрира съществен ръст (табл. 1). Повишението през 2016 г. спрямо 2013 г. е 15.8%. През целия период 2010-2016 г. е отчетено повишение от почти 54%. При анализа на данните трябва да се има предвид промяната в различните периоди на индивидуална стандартна продукция за всички селскостопански продукти, чрез които се изчислява общата стандартна продукция на земеделските стопанства – през 2010 г. е изчислена при използване на СП'2007, през 2013 – при използване на СП'2010, през 2016 – при използване на СП'2013. При следващия основен показател – животинските единици, данните от изследването на структурата на земеделските стопанства през 2016 г. отчитат ръст от 39 281 ж.е. в сравнение с 2013 г., което е

превишение от почти 4%. Отчетеното намаление на вложения труд, изразено в ГРЕ, е свързано с намаляването на броя на земеделските стопанства и с обвързаните с този процес промени.

Таблица 1. Основни показатели

Основни показатели	2010 г.	2013 г.	2016 г.
Земеделски стопанства (брой)	370 222	254 142	201 014
Земеделски стопанства и единици, предоставящи обща земя за паша на животните* (брой)	370 486	254 406	201 278
Използвана земеделска площ на земеделските стопанства (ha)	3 616 964.73	3 794 910.54	3 795 534.35
Използвана земеделска площ - общо (вкл. общата земя за паша на животни)* (ha)	4 475 528.07	4 650 936.04	4 491 859.94
Обща стандартна продукция на земеделските стопанства (хил. евро)**	2 458 263	3 260 817	3 776 469
Животински единици	1 149 736.7	1 024 910.8	1 064 192.0
Вложен труд - ГРЕ	406 519	320 231	253 946

* Включени са данните и за 264 изследвани статистически единици, които предоставят обща земя за паша на животни.

** Общата стандартна продукция на земеделските стопанства през 2010 г. е изчислена при използване на СП2007, през 2013 - при използване на СП2010, през 2016 - при използване на СП2013.

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

Структурата на земеделските стопанства по статистически райони от представените данни в **таблица 2** потвърждава процеса на намаляване на общия брой на стопанствата както в страната, така и в отделните статистически райони. През периода 2010-2016 г. известно забавяне на тази обща тенденция се регистрира в Югозападния статистически район. В Южния централен район през 2016 г. в сравнение с 2013 г. също се наблюдава известно задържане на темпа на намаляване на общия брой на земеделските стопанства. Регистрираната тенденция може да се отчете като положителен ефект от прилагането на Схемата за обвързано с производството директно подпомагане. Данните за ИЗП (табл. 2) очертават различни процеси в отделните статистически райони. През 2016 г. в Северозападния и в Североизточния район се откроява тенденция за намаляване на ИЗП в сравнение с 2013 г. Това са двата статистически района с най-висока средна ИЗП, съответно 43.86 ha и 39.66 ha при 20.58 ha средна ИЗП за страната. При анализа на данните от таблиците трябва да се има предвид, че разпределението на стопанствата и изследваните показатели е по местонахождение на земеделското стопанство.

Таблица 2. Структура на земеделските стопанства по статистически райони

Статистически райони	Общ брой земеделски стопанства			от тях:									от тях: Стопанства без ИЗП		
				Стопанства с ИЗП			ИЗП (ха)			Средна ИЗП (ха)					
	2010 г.	2013 г.	2016 г.	2010 г.	2013 г.	2016 г.	2010 г.	2013 г.	2016 г.	2010 г.	2013 г.	2016 г.	2010 г.	2013 г.	2016 г.
БЪЛГАРИЯ	370 222	254 142	201 014	357 074	244 594	184 448	3 616 964.73	3 794 910.54	3 795 534.35	10.13	15.52	20.58	13 148	9 548	16 566
Северозападен	51 290	30 381	22 205	48 642	28 467	18 464	749 521.97	813 035.86	809 919.61	15.41	28.56	43.86	2 648	1 914	3 741
Северен централен	43 281	28 633	22 855	42 001	26 841	20 422	718 168.19	714 100.21	718 831.33	17.10	26.60	35.20	1 280	1 792	2 433
Североизточен	43 746	27 999	22 421	41 675	26 598	18 723	738 437.17	747 112.86	742 591.19	17.72	28.09	39.66	2 071	1 401	3 698
Югоизточен	56 945	36 755	27 860	54 481	34 118	24 907	731 361.11	731 368.90	736 394.81	13.42	21.44	29.57	2 464	2 637	2 953
Югозападен	65 510	52 082	42 134	64 221	51 647	40 899	235 240.32	291 745.09	302 084.44	3.66	5.65	7.39	1 289	435	1 235
Южен централен	109 450	78 292	63 539	106 054	76 923	61 033	444 235.97	497 547.62	485 712.97	4.19	6.47	7.96	3 396	1 369	2 506

Източник: МЗХГ, отдел "Агροстатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

В **таблица 3** са предоставени данни за разпределението на ИЗП в стопанствата по форма на стопанисване и по статистически райони. Информацията за собствената земя и за земята, взета под наем, аренда или под друга форма, би могла да бъде използвана за анализ на състоянието и промените на поземлените отношения, в частност на пазара на земеделска земя. Наблюдава се тенденцията за намаляване на собствената земя (табл. 3). Регистрираните процеси за периода 2013-2016 година, при обработване на земя, взета под наем, аренда и др. показват тенденция на намаляването ѝ в Североизточния и в Югоизточния статистически район.

Таблица 3. Разпределение на използваната земеделска площ в стопанствата по форма на стопанисване и по статистически райони

Статистически райони	Собствена земя (ха)			Земя, взета под наем, аренда или под друга форма (ха)		
	2010	2013	2016	2010	2013	2016
БЪЛГАРИЯ	723 211.69	643 479.76	556 727.13	2 893 753.04	3 151 430.78	3 238 807.22
Северозападен	142 405.08	123 710.38	98 865.02	607 116.89	689 325.48	711 054.59
Северен централен	124 950.68	122 164.61	117 035.46	593 217.51	591 935.60	601 795.87
Североизточен	129 014.78	93 559.64	92 115.67	609 422.39	653 553.22	650 475.52
Югоизточен	120 387.98	101 039.29	109 281.13	610 973.13	630 329.61	627 113.68
Югозападен	85 663.41	75 945.58	47 110.25	149 576.91	215 799.51	254 974.19
Южен централен	120 789.76	127 060.26	92 319.60	323 446.21	370 487.36	393 393.37

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

Разпределението на земеделските стопанства по класове на ИЗП в **таблица 4** потвърждава част от представените тенденции. Намаление както в броя, така и в размера на ИЗП, се регистрира при стопанствата, които разполагат с най-малко ИЗП (под 10 ха). Земеделските стопанства с размер на ИЗП от 10 до 50 ха, както и тези с над 50 ха, увеличават броя си и размера на средната ИЗП. Съществен ръст е регистриран и при броя на земеделските стопанства, които нямат ИЗП.

Таблица 4. Разпределение на земеделските стопанства по класове на използваната земеделска площ (ИЗП)

Година	Общ брой земеделски стопанства	Стопанства с ИЗП		Размер на ИЗП				
		Брой стопанства	ИЗП (ха)	0 ха	>0 ха и <1 ха		>=1 ха и <2 ха	
				Брой стопанства	Брой стопанства	ИЗП (ха)	Брой стопанства	ИЗП (ха)
2010	370 222	357 074	3 616 964.73	13 148	248 015	81 628.07	46 944	62 550.68
2013	254 142	244 594	3 794 910.54	9 548	143 502	48 035.41	40 141	52 951.46
2016	201 014	184 448	3 795 534.35	16 566	102 608	33 709.66	27 304	35 884.84

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

продължение

Година	Общ брой земеделски стопанства	Размер на ИЗП						Средна ИЗП (ха)	
		>=2 ха и <10 ха		>=10 ха и <50 ха		>=50 ха		Изчислена на база брой на стопанствата с ИЗП	Изчислена на база общ брой на стопанства
		Брой стопанства	ИЗП (ха)	Брой стопанства	ИЗП (ха)	Брой стопанства	ИЗП (ха)		
2010	370 222	41 124	163 142.28	12 828	278 611.28	8 163	3 031 032.42	10.13	9.77
2013	254 142	38 689	156 204.90	13 402	299 557.11	8 860	3 238 161.66	15.52	14.93
2016	201 014	29 741	129 059.07	15 343	362 492.47	9 452	3 234 388.31	20.58	18.88

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

В **таблица 5** е представено използването на земята като брой стопанства и площи по категории ИЗП, разпределена по статистически райони. Изследването през 2016 г. показва, че най-много ИЗП, в т.ч. и обработваема земя, е концентрирана в Северозападния район. На следващо място е Североизточният район. Югоизточният район е трети по размер на ИЗП, следван от Северния централен. Във всички райони от Северна и Югоизточна България (ниво NUTS 1) са най-големите по размер земеделски стопанства у нас, предпоставено от благоприятните природно-климатични условия за развитие на селско стопанство.

Почти 68% от площта на отглежданите у нас зърнено-житните култури е съсредоточена в Северна България. Обикновената пшеницата е с най-голямо стопанско значение сред зърнено-житните култури и заема 65% от тях. Тук са и най-големите стопанства, в които се отглежда пшеница и царевица. Царевицата за зърно е втората по значимост сред зърнено-житните култури с относителен дял 22% от тях. Техническите култури заемат 33.5% от обработваемата земя у нас. Най-много площи се отглеждат в Северозападния район, където са и най-големите стопанства. Североизточният и Югоизточният са следващите райони на страната със съществен дял на отглежданите технически култури. Слънчогледът е основна техническа култура, най-широко застъпена в Северна и Югоизточна България. Традиционно у нас пресни зеленчуци, пъпеши, дини и ягоди на открито се отглеждат в Южен централен район – 43% от площите, заети със зеленчуци в страната. Трайните насаждения са съсредоточени в Югоизточния район, в Южния централен и в Северния централен район. В Северния централен район са регистрирани най-големите по размер земеделски стопанства от тази категория ИЗП. При среден размер за страната от 1.82 ha, в този район едно стопанство обработва средно 2.72 ha. В Южния централен в Югоизточния район са концентрирани 70% от лозовите насаждения в България, съответно 36% и 34%. В тези два района се отглеждат и 2/3 от лозята с винени сортове. Най-големите земеделски стопанства от тази категория са в Югоизточния район, а най-малките са регистрирани в Югозападния район на страната.

Таблица 5. Използване на земята - брой стопанства* и площи по категории използвана земеделска площ, разпределени по статистически райони

Категории използвана земеделска площ (ИЗП)	БЪЛГАРИЯ		Северозападен район		Северен централен район		Северонточен район		Югоизточен район		Югозападен район		Южен централен район	
	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)
Използвана земеделска площ	184 448	3 795 534.35	18 464	809 919.61	20 422	718 831.33	18 723	742 591.19	24 907	736 394.81	40 900	302 084.44	61 033	485 712.97
Обработваема земя	115 459	3 243 963.16	10 189	746 576.03	14 250	652 833.15	12 826	707 525.83	12 814	617 015.56	27 334	161 150.90	38 046	358 861.69
Зърнено-житни култури	51 184	1 822 546.06	6 448	436 546.11	8 688	377 975.82	8 116	419 916.64	6 607	317 091.97	11 870	88 223.22	9 455	182 792.31
Обикновена пшеница и лимец	31 229	1 179 624.31	4 511	257 776.17	5 197	223 912.74	5 351	273 057.18	5 454	238 395.64	4 187	58 179.05	6 529	128 303.52
Твърда пшеница	408	15 437.10	8	с	20	179.78	44	с	180	9 566.73	67	563.71	89	4 040.07
Ръж	1 314	9 733.47	6	с	19	13.86	7	с	146	1 700.60	457	3 019.91	679	4 515.93
Ечемик	9 137	161 582.52	1 308	28 145.37	1 369	34 261.95	1 369	27 635.77	2 023	48 712.34	1 206	7 802.26	1 861	15 024.83
Овес	4 766	15 491.95	696	5 016.15	212	1 894.59	615	1 264.99	552	1 656.18	1 494	3 942.10	1 197	1 717.94
Царевица за зърно	27 596	404 326.53	4 507	142 747.91	6 235	116 607.52	5 309	115 876.10	1 317	9 651.27	7 873	10 708.49	2 355	8 735.23
Ориз	164	11 971.35	-	-	-	-	-	-	15	1 364.69	-	-	149	10 606.66
Други зърнено-житни	2 244	24 378.84	170	1 526.13	125	1 105.38	196	1 847.00	648	6 044.52	413	4 007.69	691	9 848.12
Зърнено-бобови култури	11 391	33 856.32	551	10 286.71	749	6 709.91	620	7 449.02	704	6 249.11	4 583	1 565.61	4 184	1 595.98
Грах, бакла и сладка лупина - зърно	1 253	19 404.50	267	7 701.14	254	4 317.82	119	2 922.95	263	2 905.55	127	802.32	224	754.73
Други зърнено-бобови	10 412	14 451.82	307	2 585.57	557	2 392.09	525	4 526.07	466	3 343.56	4 472	763.29	4 084	841.24
Картофи	34 254	8 770.87	1 607	341.98	1 326	184.78	427	170.06	1 549	315.85	12 437	4 460.26	16 908	3 297.93
Захарно цвекло и други окопни фуражни култури	245	1 623.37	51	261.54	8	1 021.31	4	114.09	70	59.53	20	6.70	91	160.20
Технически култури	36 922	1 087 545.78	4 436	244 142.04	6 257	227 342.25	5 303	236 211.49	5 106	235 024.36	6 210	37 477.29	9 610	107 348.37
Тютюн	11 689	9 953.80	7	с	1 013.00	811.12	694	418.40	412	1 176.62	4 586	с	4 977	5 034.97
Памук	115	5 257.10	1	с	-	-	-	-	38	2 450.05	1	с	75	2 780.22
Рапица	1 969	167 124.04	264	31 339.89	384	36 750.95	413	34 259.80	550	47 858.29	140	4 817.97	217	12 097.15
Слънчоглед	18 973	820 032.48	4 249	206 757.68	4 211	172 584.60	3 652	188 310.77	3 029	144 454.07	1 159	28 210.22	2 673	79 715.13
Соя	730	15 827.95	194	4 406.94	312	6 427.36	165	3 862.47	24	469.70	14	187.02	20	474.46

Категории използвана земеделска площ (ИЗП)	БЪЛГАРИЯ		Северозападен район		Северен централен район		Североиъточен район		Югоиъточен район		Югозападен район		Южен централен район	
	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)
Други маслодайни култури	4 706	12 865.83	135	409.71	2 214	5 858.95	1 098	3 848.53	233	1 002.59	294	640.89	732	1 105.17
Ароматни и медицински култури и подправки	5 602	55 828.91	41	993.85	625	4 890.37	637	5 481.43	2 382	37 060.66	247	1 291.20	1 670	6 111.41
Други технически култури	60	655.67	3	24.43	14	18.89	5	30.09	33	552.39	-	-	6	29.87
Пресни зеленчуци, пьпешни, дини и ягоди	30 441	36 666.27	2 432	4 030.18	3 165	3 494.87	1 699	4 355.46	3 060	5 975.73	6 229	2 947.05	13 857	15 862.98
Пресни зеленчуци, пьпешни, дини и ягоди - на открито	28 231	35 636.77	2 368	3 998.25	3 039	3 418.17	1 658	4 311.08	2 843	5 889.64	5 456	2 583.84	12 867	15 435.80
Пресни зеленчуци, пьпешни, дини и ягоди - полски	15 438	28 722.56	632	3 067.58	1 429	2 804.36	824	3 860.50	1 401	5 131.77	3 891	2 204.15	7 260	11 654.20
Пресни зеленчуци, пьпешни, дини и ягоди - градински	13 557	6 914.21	1 785	930.66	1 741	613.80	861	450.58	1 537	757.87	1 767	379.69	5 865	3 781.60
Пресни зеленчуци, пьпешни, дини и ягоди - отглеждани под високи оранжерии	4 301	1 029.50	132	31.93	216	76.70	161	44.38	412	86.09	1 343	363.21	2 038	427.19
Цвета и декоративни растения	202	191.25	10	с	28	с	36	25.26	16	14.01	28	с	85	25.02
Цвета и декоративни растения, отглеждани на открити площи	97	165.85	9	с	23	с	24	23.96	8	10.98	19	с	16	11.69
Цвета и декоративни растения, отглеждани в оранжерии	134	25.40	4	0.24	11	1.18	14	1.30	11	3.03	12	с	82	13.33
Фуражни култури	30 204	128 931.51	3 565	23 854.81	5 571	19 994.64	6 449	23 628.30	4 575	22 965.25	3 720	8 994.94	6 324	29 493.57
Временни житни треви	127	685.32	19	147.06	19	39.12	14	29.54	29	0.29	38	227.48	8	241.82
Царевица за силаж и зелен фураж	1 511	26 015.01	98	2 912.18	194	3 234.90	277	5 875.54	227	3 931.78	239	2 637.71	476	7 422.89
Бобови фуражни култури	29 118	97 365.30	3 507	20 383.00	5 469	16 425.97	6 288	16 332.58	4 443	18 063.01	3 481	5 735.08	5 929	20 425.66
Други фуражни култури	661	4 865.88	79	412.57	42	294.65	160	1 390.64	69	970.17	144	394.66	167	1 403.19

Категории използвана земеделска площ (ИЗП)	БЪЛГАРИЯ		Северозападен район		Северен централен район		Северозточен район		Югоизточен район		Югозападен район		Южен централен район	
	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)	Стопанства (брой)	Площ (ха)
Семена и посадъчен материал	125	289.81	1	с	12	с	13	3.69	67	21.80	1	с	32	179.19
Угари	16 309	123 541.91	2 103	27 106.72	1 699	15 929.71	1 780	15 651.83	4 002	29 297.97	3 172	17 449.55	3 553	18 106.14
Семейни градини	86 888	4 074.36	8 905	351.92	10 798	579.21	6 898	377.28	12 863	641.88	14 876	636.99	32 547	1 487.09
Постоянно затревени площи	62 004	447 354.47	5 372	55 268.15	2 506	51 078.14	2 539	22 201.29	4 973	89 336.16	20 904	130 843.94	25 708	98 626.79
Естествени ливади	59 749	368 492.92	5 244	52 504.40	2 419	49 330.39	2 501	21 287.34	4 389	69 406.59	19 862	88 788.86	25 334	87 175.34
Нископродуктивни затревени площи	2 363	36 169.61	125	426.17	15	108.75	16	212.28	360	8 724.40	1 504	18 080.99	342	8 617.01
Постоянни ливади и пасища, неизполвани за производствени цели, отговарящи на условията за изплащане на субсидии	1 857	42 691.94	104	2 337.58	92	1 639.01	34	701.67	398	11 205.17	1 045	23 974.08	184	2 834.44
Трайни насаждения	55 152	100 142.36	5 585	7 723.50	5 273	14 340.82	6 059	12 486.79	11 391	29 401.22	11 916	9 452.61	14 927	26 737.40
Овощни, ягодоплодни и черупкови насаждения	29 094	60 073.36	2 812	4 652.13	3 749	11 742.53	2 726	8 803.55	5 899	16 000.19	7 139	6 372.44	6 768	12 502.52
Семкови и костилкови насаждения	24 074	35 828.03	2 303	2 614.30	2 900	6 572.72	1 753	3 692.53	4 944	9 663.56	6 643	5 167.73	5 530	8 117.19
Ягодоплодни насаждения (с изкл. на ягоди)	1 419	2 486.61	165	257.25	133	273.14	263	567.12	124	310.66	434	410.03	300	668.41
Черупкови насаждения	6 236	21 758.72	543	1 780.58	1 191	4 896.67	1 141	4 543.89	1 483	6 025.97	554	794.68	1 322	3 716.92
Общо лозя	31 409	38 768.32	3 242	2 953.49	1 757	2 240.43	3 718	3 546.89	6 912	13 158.13	5 719	2 884.52	10 060	13 984.87
Лозя с винени сортове	30 040	36 425.97	3 122	2 904.59	1 626	2 142.19	3 661	3 403.93	6 832	12 591.28	5 518	2 787.13	9 283	12 596.85
Лозя с десертни сортове и сортове за стафиди	3 616	2 342.35	353	48.90	297	98.24	171	142.95	312	566.84	487	97.39	1 995	1 388.02
Разсадници	487	1 258.00	59	114.37	146	с	34	136.36	117	с	53	с	78	с
Други трайни насаждения	11	42.67	4	3.51	1	с	-	-	1	с	3	с	2	с

* Разпределението на земеделските стопанства е по местонахождението им.

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2016 г.

Проведеното през 2016 г. изследване на структурата на земеделските стопанства предоставя представителна информация относно стопанствата, отглежданите в тях селскостопански животни, като данните са по видове и категории на животните за 2010 г., за 2013 г. и за 2016 г., представена в **таблица 6**. Стопанствата, отглеждащи говеда, намаляват с 22% през трите години, в които се провежда изследването. Позитивна тенденция е отчетеният ръст в броя на животните, като през 2016 г. регистрираното нарастване е не само спрямо 2013 г., но и в сравнение с 2010 г. Поголовието при кравите бележи устойчив ръст и при трите проведени изследвания. Увеличава се броят на отглежданите крави в направление за месо. При биволите има ръст през 2016 г., като броят им превишава този от 2010 г., симптом за възстановяване на традициите, използване на благоприятните природни дадености и диверсифициране на производството в селските райони. Положителните резултати се дължат на благоприятните ефекти за биволовството от приложението на инструментите на европейската и национална политика. Следващ позитив от подобрената институционална среда за подотрасъл животновъдство у нас се откроява при свинете (табл. 6). При всички категории животни има повишение в броя на животните, въпреки същественото намаление на броя на стопанствата през 2016 г. Стопанствата се уедряват, което прави това производство пазарно ориентирано. Ползите от този процес се изразяват във все по-засилваща се тенденция на добавяне на стойност посредством усвояване на продукцията от зърнените култури. Доказателство за значимостта на институционалната подкрепа е и отчетеният ръст при пчелните семейства – с 28% 2016 спрямо 2010 и с 36% през 2016 спрямо 2013 г.

Таблица 6. Стопанства и отглежданите в тях селскостопански животни, данни по видове и категории на животните

Видове и категории животни	Стопанства (Брой)			Животни* (Брой)		
	2010	2013	2016	2010	2013	2016
Общо говеда	95 357	69 564	54 376	576 339	576 280	584 177
Крави (общо)	86 210	63 101	48 714	347 291	348 282	365 975
в т.ч. млечни крави	85 454	61 173	39 603	327 462	308 516	276 923
в т.ч. други крави	1 113	2 993	9 932	19 829	39 766	89 052
Юници на 2 години и повече	5 355	2 887	2 199	24 719	13 805	17 191
Мъжки говеда на 2 години и повече	2 624	3 019	2 414	6 456	5 340	5 756
Юници от 1 до 2 години	11 008	8 823	7 906	39 025	49 127	51 308
Мъжки говеда от 1 до 2 години	6 064	3 654	3 483	17 381	12 303	16 180
Телета под 1 година	48 076	43 382	28 515	141 467	147 423	127 767
Общо биволи	1 028	648	545	10 038	9 962	13 762
Биволици	817	467	390	6 323	6 154	8 428
Малакини на 1 година и повече	246	170	188	984	1 198	2 224
Мъжки животни на 1 година и повече	238	163	197	636	629	922
Малачета под 1 година	449	338	287	2 095	1 981	2 188

Видове и категории животни	Стопанства (Брой)			Животни* (Брой)		
	2010	2013	2016	2010	2013	2016
Общо еднокопитни	92 806	48 783	23 160	112 632	62 541	42 328
Общо кози	84 582	45 416	26 744	388 866	285 619	267 652
Кози майки и млади женски кози за разплод	84 121	44 945	26 688	344 302	261 893	234 615
Други кози	14 391	8 798	7 550	44 564	23 726	33 037
Общо овце	91 793	57 201	39 094	1 415 181	1 353 086	1 317 323
Овце майки и млади женски овце за разплод	91 133	56 494	38 759	1 272 477	1 244 414	1 179 226
Други овце	19 999	17 875	17 808	142 704	108 672	138 097
Общо свине	82 265	50 104	30 143	670 469	573 633	668 013
Женски свине за разплод	15 235	4 831	3 349	73 547	55 414	62 637
Прасенца до 20 кг	3 963	2 167	969	140 881	100 040	116 057
Други свине	75 478	48 106	28 583	456 041	418 179	489 319
Общо птици	185 455	109 585	68 320	17 491 187	14 288 498	16 612 890
Кокошки носачки и подрастващи	180 253	107 288	66 505	7 875 278	6 304 310	6 439 819
Пилета за угодяване	19 457	5 585	5 005	7 564 578	6 143 368	7 984 265
Пуйки	15 869	8 503	3 749	172 794	89 094	41 840
Патици	7 907	3 882	1 862	1 543 763	1 544 700	1 999 567
Гъски	7 779	3 989	2 156	68 131	28 222	27 158
Други птици	5 398	897	1 090	266 643	178 804	120 241
Общо зайци	24 967	13 332	7 076	297 124	146 860	113 253
Зайкини	23 704	12 305	6 180	144 873	66 466	52 612
Други зайци	13 276	7 790	4 880	152 251	80 394	60 641
Пчелни семейства	23 982	15 752	14 748	588 694	552 055	752 677

*С изключение на пчелите, които са в брой пчелни семейства.

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства

Данните в **таблица 7** показват броя на стопанствата и броя на животните, разпределени по видове и категории животни по статистически райони. Информацията от изследването през 2016 г. разкрива тенденции, които потвърждават вече открити такива (табл. 5 и табл. 6). Характерът на производствената дейност в животновъдството предполага създаване на земеделски стопанства в райони, в които осигуряването с фураж е предпоставено от наличието на благоприятни условия за изхранване на съответните видове и категории животни. Данните от **таблица 7** онагледяват този процес. Половината от регистрираните стопанства в страната, които отглеждат говеда и биволи, както и $\frac{1}{2}$ от категорията общо говеда и биволи са в Южния централен район. Следващият по значимост е Югоизточният район, в който съществуват благоприятни природни дадености и стопански условия. Споменатите условия обособяват и наличието на най-голям брой стопанства с предмет на дейност отглеждане на овце в Южния централен и в Югоизточния район. Числеността на поголовието в тези два статистически райони превишава съществено числеността в останалите райони на страната.

Таблица 7. Брой стопанства* и брой животни** - разпределение по видове и категории животни по статистически райони

(Брой)

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Северозападен район		Северен централен район		Североизточен район		Югоизточен район		Югозападен район		Южен централен район	
	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни
Общо еднокопитни	23 160	42 328	3 413	6 767	2 089	2 976	1 794	2 705	1 843	4 288	7 106	15 421	6 915	10 171
Общо говеда и биволи	54 575	597 939	4 184	69 926	4 204	73 890	5 042	78 502	4 882	109 075	9 201	74 644	27 062	191 902
Млечни крави и биволици	39 852	285 351	3 327	39 272	3 511	40 236	4 176	42 096	3 206	48 484	6 779	24 029	18 853	91 234
Други крави	9 932	89 052	323	4 511	209	2 057	291	2 981	954	17 746	1 699	23 048	6 456	38 709
Общо овце	39 094	1 317 323	5 434	148 880	6 255	137 896	7 007	188 546	4 432	271 375	7 968	216 566	7 998	354 060
Овце майки и млади женски овце за разплод	38 759	1 179 226	5 434	133 561	6 212	112 450	6 970	166 968	4 422	245 420	7 865	198 320	7 856	322 507
Общо кози	26 744	267 652	5 677	50 014	3 197	38 423	2 889	35 176	3 250	41 405	7 616	59 395	4 115	43 239
Кози майки и млади женски кози за разплод	26 688	234 615	5 666	45 664	3 196	28 078	2 889	30 888	3 248	37 948	7 614	53 716	4 075	38 321
Общо свине	30 143	668 013	5 130	37 709	2 115	194 678	2 377	190 815	4 715	172 477	10 087	26 385	5 719	45 949
Женски свине за разплод	3 349	62 637	1 018	6 550	361	14 632	383	17 342	679	15 798	625	2 076	283	6 239
Общо птици	68 320	16 612 890	10 270	1 602 580	7 803	5 761 984	7 290	3 206 203	7 711	2 317 667	13 413	840 098	21 833	2 884 358
Кокошки носачки и подрастващи	66 505	6 439 819	10 007	652 116	7 500	1 660 892	7 025	1 228 927	7 531	916 207	13 292	502 330	21 150	1 479 347
Зайкини	6 180	52 612	1 614	10 592	849	5 840	1 034	6 813	825	6 043	1 051	15 526	807	7 798
Пчелни семейства	14 748	752 677	2 558	132 841	3 421	193 398	2 378	169 856	2 231	134 919	1 861	43 034	2 299	78 629

* Разпределението на земеделските стопанства е по местонахождението им.

**С изключение на пчелите, които са в брой пчелни семейства.

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2016 г.

Изследването от 2016 г. предоставя представителни данни за разпределението на земеделските стопанства по класове икономически размер и типове земеделие. Информацията в **таблица 8** има висока социално-икономическа значимост: кодира процеси, които са резултат от прилагането на европейската политика, но същевременно е огледало и на своеобразна национално обусловена устойчивост. Прилагането на общоевропейската институционална рамка и наличието на отворен пазар ускори процесите на разширяване на производството на култури със слята повърхност и доведе до доминиране на екстензивното над интензивното производство. Създаде се двуполусен модел в земеделските стопанства. Данните от изследването през 2016 г. показват позната тенденция от предишните изследвания на структурата на земеделските стопанства. Над половината от стопанствата в България са с икономически размер под 2 000 EUR.

Разпределението на общата стандартна продукция по класове икономически размер и типове земеделие в **таблица 9** показва отчетлива тенденция на нарастване на общата СП, обвързано с нарастването на икономическия размер на стопанствата. Процесът на концентриране на икономическа мощ в земеделските стопанства се предопределя от прага (в EUR) на отделните класове на стопанства.

Таблиците с основните данни могат да бъдат изтеглени от следния линк:

<http://www.mzh.government.bg/bg/statistika-i-analizi/izsledvane-strukturata-zemedelskite-stopanstva/danni/>

Таблица 8. Разпределение на земеделските стопанства по класове икономически размер и типове земеделие*

(Брой стопанства)

Икономически размер на стопанствата		Общо	Стопанства, специализирани в отглеждане на:					Смесени стопанства с преобладаващо:			9-Некласифицирани стопанства
Класове	Праг в EUR		1-Полски култури	2-Зеленчуци, цветя и гъби	3-Трайни насаждения	4-Тревопасни животни	5-Свине, птици и зайци	6-Смесени култури	7-Смесено животновъдство	8-Смесени култури и животновъдство	
БЪЛГАРИЯ		201 014	47 991	7 295	23 966	61 327	7 075	6 567	13 356	32 778	659
I	< 2 000	104 898	20 166	2 081	16 736	31 136	3 836	2 773	10 401	17 110	659
II	≥ 2 000 < 4 000	34 956	5 708	1 368	3 540	11 585	1 596	1 582	2 041	7 536	-
III	≥ 4 000 < 8 000	22 955	5 865	1 634	1 797	6 345	732	1 089	713	4 780	-
IV	≥ 8 000 < 15 000	13 746	4 279	1 099	886	4 701	254	565	143	1 819	-
V	≥ 15 000 < 25 000	8 248	3 450	362	384	2 992	128	239	30	663	-
VI	≥ 25 000 < 50 000	6 675	2 686	394	328	2 636	79	151	17	384	-
VII	≥ 50 000 < 100 000	3 967	1 891	220	175	1 309	75	91	4	202	-
VIII	≥ 100 000 < 250 000	2 676	1 601	89	92	540	130	48	4	172	-
IX, X, XI, XII, XIII и XIV	≥ 250 000	2 893	2 345	48	28	83	245	29	3	112	-

* Типологията на стопанствата е изчислена в съответствие с Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/220 при използване на стандартна продукция (СП2013).

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2016 г.

Таблица 9. Разпределение на общата стандартна продукция (СП) по класове икономически размер и типове земеделие*

(хил. евро)

Икономически размер на стопанствата		Обща СП	Стопанства, специализирани в отглеждане на:					Смесени стопанства с преобладаващо:			9-Некласифицирани стопанства
Класове	Праг в EUR		1-Полски култури	2-Зеленчуци, цветя и гъби	3-Трайни насаждения	4-Тревопасни животни	5-Свине, птици и зайци	6-Смесени култури	7-Смесено животновъдство	8-Смесени култури и животновъдство	
БЪЛГАРИЯ		3 776 469	2 340 041	103 844	97 988	525 137	377 732	59 454	27 369	244 904	-
I	< 2 000	97 642	16 733	1 792	11 387	33 463	4 624	2 643	10 686	16 314	-
II	≥ 2 000 < 4 000	98 956	15 939	3 979	9 830	33 033	4 306	4 777	5 486	21 606	-
III	≥ 4 000 < 8 000	130 046	33 326	9 362	9 984	36 357	3 941	5 898	3 829	27 349	-
IV	≥ 8 000 < 15 000	150 391	47 223	12 197	9 591	51 897	2 692	6 286	1 602	18 903	-
V	≥ 15 000 < 25 000	158 824	66 399	6 901	7 333	58 009	2 441	4 640	583	12 518	-
VI	≥ 25 000 < 50 000	234 070	94 657	13 366	11 508	92 558	2 769	5 614	544	13 054	-
VII	≥ 50 000 < 100 000	273 491	131 562	15 203	12 099	88 491	5 486	6 506	338	13 806	-
VIII	≥ 100 000 < 250 000	423 013	259 204	13 585	14 033	77 697	22 003	8 477	674	27 340	-
IX, X, XI, XII, XIII и XIV	≥ 250 000	2 210 036	1 674 998	27 459	12 223	53 632	329 470	14 613	3 627	94 014	-

* Типологията на стопанствата е изчислена в съответствие с Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/220 при използване на стандартна продукция (СП2013).

Източник: МЗХГ, отдел "Агростатистика", ГДЗРП, Структура на земеделските стопанства през 2016 г.

МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Изследването на структурата на земеделските стопанства в България през 2016 г. е извадково статистическо изследване, проведено в изпълнение на изискванията на Регламент (ЕО) 1166/2008. Организирано е от отдел “Агростатистика” към Главна дирекция “Земеделие и регионална политика” на МЗХГ, съвместно с областните дирекции “Земеделие”, като данните от земеделските стопани са събрани чрез интервю и са попълнени статистически въпросници от специално обучени анкетъори. Съгласно законодателството на ЕС изчерпателни данни за земеделските стопанства се събират на всеки 10 години чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства, като последното е проведено през 2010 година. Между две преброявания данните се актуализират чрез извадкови статистически изследвания (2013 и 2016 г.).

Респонденти – стопанствата в списъка за анкетиране са около 45 000. Определени са на база на резултатите от проведеното през 2010 година преброяване на земеделските стопанства. Избрани са чрез случайна стратифицирана извадка, като е приложен праг, над който всички единици са наблюдавани изчерпателно. Анкетирани са и нови стопанства, създадени след 2010 година и отговарящи на критериите за земеделско стопанство. Всички стопанства, които са в система на контрол за биологично производство или са в период на преход, са анкетирани изчерпателно.

Статистически въпросник – включени са 48 въпроса. Събира се информация за идентификация на стопанствата, използвани и напоявани площи, броя на животните, биологично отглеждани култури и животни, други доходоносни дейности на стопанствата, работна сила и други.

Географски обхват – изследването покрива цялата територия на страната.

Земеделско стопанство или „стопанство“ по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи, които вече не се използват за производствени цели, в добро земеделско и екологично състояние. В изследването са включени данните на земеделските стопанства, които отговарят на критериите за праг в Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година, както следва:

- Обработват (стопанисват) най-малко 5 декара използвана земеделска площ, 3 декара обработваема земя, 5 декара естествени ливади, 1 декар овощни насаждения (чиста култура), 1 декар лозя, 1 декар (чисти) специализирани култури (зеленчуци, хмел, тютюн, подправки, медицински и ароматни култури,

цветя, декоративни растения, ягодоплодни, гъби, разсадници и др.), 0.5 декара оранжерии.

- Отглеждат най-малко: 1 крава, 1 биволица, 2 говеда, 2 бивола, 1 женско животно за разплод (еднокопитни), 2 работни животни (еднокопитни), 5 прасета, 1 свиня майка, 5 овце майки, 2 кози майки, 50 кокошки носачки, 100 пилета за угояване, 10 пчелни семейства, 10 зайкини, 1 репродуктивно мъжко животно (използвано за естествено покриване – бик, жребец, нерез), специални видове животни или птици – 1 000 пъдпъдъка, 30 други птици (пуйки, гъски, патици и др.), щрауси, 1 000 птици, ангорски кози, ангорски зайци, норки, нутрии и други.

Използваната земеделска площ на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Стопанската година, обект на изследване, е периодът от 1 октомври 2015 година до 30 септември 2016 година или до прибиране на реколтата.

Достъпност на статистическата информация – резултатите от провежданите от отдел “Агростатистика” при МЗХГ изследвания са публикувани на сайта на Министерството на земеделието, храните и горите, както и в статистическия годишник и статистическия справочник на НСИ. Провеждането на статистическите изследвания и разпространяването на резултатите се извършва в съответствие със Закона за статистиката (ДВ, бр. 57 от 25.06.1999 г. и последвалите изменения).

Представените предварителни резултати са изготвени през юни 2018 г. и са във вид на обобщени таблици и графики, след като събраните индивидуални данни от попълнените въпросници на земеделските стопанства са въведени в информационната система за агростатистика и са проверени за съответствие на национално ниво.

Районите, цитирани в публикацията, са в съответствие с изискванията на общата класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана в Европейския съюз (NUTS 2), съгласно Регламент (ЕС) № 31/2011. Районите, които образуват ниво 2 (NUTS 2), са както следва: **Северозападен** – Видин, Враца, Монтана, Ловеч и Плевен; **Северен централен** – Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра; **Североизточен** – Варна, Добрич, Търговище и Шумен; **Югоизточен** – Бургас, Сливен, Ямбол и Стара Загора; **Югозападен** – Благоевград, Кюстендил, Перник, София (столица) и София-област; **Южен централен** – Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково.